MALTA

QORTI CIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)

ONOR. IMHALLEF
NOEL CUSCHIERI

Seduta tas-27 ta' April, 2006

Citazzjoni Numru. 80/2005

Kawza fil-lista: 36

A B C
vs
A D

Il-Qorti,

Rat l-att tac-citazzjoni li permezz tieghu l-attrici ppremettiet u talbet jekk:

Premess illi l-kontendenti B C A, bint Francis Carmel Camilleri u l-mejta Maria Dolores nee Fenech Clarke, imwielda nhar il-hamsa u ghoxrin (25) ta' Mejju, 1953 u ta' nazzjonalita' Maltija, u li ghandha n-numru tal-karta ta' l-identita' 0395653(M) formalment inghaqdet fiz-zwieg mal-konvenut D A li twieled nhar l-ghoxrin (20) ta' Mejju, 1948, dak iz-zmien cittadin Taljan imma llum cittadin Malti, u

mir-relazzjonijiet intimi ta' bejniethom kienet twieldet tarbija tifla li semmewha Carmela Stefania u li twieldet nhar il-hamsa u ghoxrin (25) ta' Lulju, 1974 liema tifla llum ghandha tletin (30) sena, hija mizzewga u ghandha tifel ta' sena u nofs li twieled fil-wiehed u tletin (31) ta' Lulju, 2003.

Peress illi l-kontendenti inghaqdu fiz-zwieg nhar it-Tlieta, tnax (12) ta' Dicembru, 1972, fil-Parocca ta' Santa Katerina ta' Siena tal-Italja, li tinsab fil-Belt Valletta faccata tal-Knisja tal-Vittorja, u dana skond l-att taz-zwieg numru 77/1973, li kopja aktar elaborata tac-certifikat taz-zwieg tigi esibita fil-mori tal-kawza, imma li prezenzjalment qed jigi esibit id-dokument CEL li huwa kopja tal-estratt mill-att taz-zwieg imma mhux il-kopja l-aktar elaborata.

Premess illi mir-relazzjonijiet intimi ta' bejniethom il-kontendenti kellhom tifla wahda li llum qabzet it-tletin (30) sena, hija mizzewga u ghandha tifel, pero' l-inkwadratura ta' din ic-cirkostanza wiehed irid jezamina fid-dikjarazzjoni guramentata elaborata tal-attrici li tfisser bl-aktar mod car ghala dan iz-zwieg ghandu jigi dikjarat null, invalidu u ineffettiv u mhux enforzabbli skond il-ligi.

Premess illi jirrizulta manifestament li hemm ragunijiet legalment u fattwalment fondati li jinkwadraw ruhhom fil-kapitolu 255 tal-Ligijiet ta' Malta, partikolarment artikolu 19, subartikolu1, paragrafi (a), (c), u (d) u possibilment paragrafi (f) u (g).

Premess dan kollu, jghid il-konvenut D A ghala dina l-Onorabbli Qorti m'ghandiex tifli, taqta', tiddeciedi, tidditermina u tordna illi:

1. Iz-zwieg kontrattat bejn il-kontendenti nhar it-Tlieta, tnax (12) ta' Dicembru, 1972, att taz-zwieg numru 77/1973 fir-Registru Pubbliku ta' Malta gewwa l-Belt Valletta huwa null, invalidu, ineffettiv u mhux enforzabbli skond l-Att taz-Zwieg, Kapitolu 255 tal-Ligijiet ta' Malta;

2. Illi dan iz-zwieg huwa null a bazi tal-Att dwar iz-Zwieg, Kapitolu 255 tal-Ligijiet ta' Malta, u partikolarment

Artikolu 19, subartikolu 1, b'referenza partikolari ghall-paragrafi (a), (c) u (d) u (f) kif ukoll (g) jew xi wiehed jew aktar minn dawn ir-ragunijiet u li a bazi ta' dan, dan iz-zwieg ghandu jigi dikjarat null, invalidu, ineffettiv u mhux enforzabbli skond il-Ligi;

3. Ghandhom jinghataw effett dawk il-provedimenti kollha opportuni li dina l-Onorabbli Qorti jidrilha xieraq u gust li taghti u tordna partikolarment ghal dak li huma l-effetti konsegwenzjali jekk iz-zwieg jigi dikjarat null u invalidu, bhal per ezempju ir-registrazzjoni mill-awtoritajiet kompetenti li tali zwieg ikun gie dikjarat null u nvalidu u fl-istess hin is-salvagwardar ta' terzi persuni jekk ikun il-kaz;

Bl-ispejjez kollha, gudizzjarji u extra gudizzjarji kontra l-konvenut D A li minn issa jigi ngunt in subizzjoni u dikjarat responsabbli ghal kwalsiasi forma ta' spejjez ulterjuri li l-attrici kienet kostretta li taghmel a bazi tal-mertu ta' din ic-citazzjoni odjerna.

B'riserva ghal kwalsiasi azzjoni li l-attrici tkun tista' taghmel ghad-danni sofferti, li qed issofri u ghad tista' ssofri kagun tal-fatti li jirrizultaw fil-mori ta' din il-kawza u a bazi tar-ragunijiet legali li nghataw biex dan iz-zwieg jigi dikjarat null, invalidu, ineffettiv u mhux enforzabbli skond il-Ligi.

Rat li l-konvenut debitament notifikat ghazel li jibqa' kontumaci;[1]

Rat l-atti kollha tal-kawza;

Semghet ix-xhieda bil-gurament;
Ikkunsidrat;

Illi permezz ta' l-azzjoni odjerna l-attrici qeda titlob dikjarazzjoni gudizzjarja fis-sens li z-zwieg taghha mal-konvenut ikkuntratt fit-12 ta' Dicembru 1972 u celebrat fil-Kappella ta' Santa Katerina fil-Belt Valletta huwa null fil-

[1] Mir-riferta a fol.18 tergo jirrizulta li l-att tac-citazzjoni kien gie konsenjat lill-konvenut personalment fis-26 ta' April 2005, u fis-18 ta' Awissu 2005 gie konsenjat ukoll personalmetn lill-konvenut l-avviz tas-smiegh [fol.30 tergo]

ligi ai termini tal-paragrafi [a][c][d][f] u [g] tal-Artikolu 19[1] tal-Kap.255.

Illi fl-ewwel lok jigi rilevat li, stante li z-zwieg meritu ta'din il-kawza kien gie kuntrattat fis-sena 1972, u ghalhekk qabel l-introduzzjoni ta' l-Att XXXVII tas-sena 1975 fuq citat, huma applikabbli l-Artikoli 35 u 36[2] ta' l-istess Att. Kif osservat minn din il-Qorti fil-kawza *PA[RCP] Charles Atkins vs Matilde Atkins*[2], l-Artikolu 36[2] jeskludi l-applikazzjoni ta' dan l-Att ghaz-zwigijiet li kienu validi fiz-zmien li saru. Dan ifisser li f' kazijiet ta' zwigijiet kuntrattati qabel il-promulgazzjoni ta' dan l-Att fis-sena 1975, il-Qorti ghandha fl-ewwel lok tezamina jekk dak iz-zwieg kienx validu skond il-ligi li kienet tapplika ghalih fiz-zmien meta sar, ghax jekk kien validu allura dak kollu li hemm fl-Att ma jistax jolqot dik il-validita'. Huwa biss jekk dak iz-zwieg ma kienx hekk validu li l-Att jista' jigi invokat u jkunu applikabbli l-Artikoli tal-ligi indikati fl-Artikolu 35, inkluz allura l-Artikolu 19[1] fuq citat u li fuqu l-attrici qed isserrah l-azzjoni taghha.

F' dan l-istadju hija opportuna l-osservazzjoni li onus probandi ei qui dicit non ei qui negat, u konformament ma' dan il-principju kardinali f' materja ta' prova, l-oneru tal-prova jirrisjedi fuq il-parti li tallega. Multo magis f' kazijiet bhal dawn in disamina fejn tezisti fil-ligi presunzjoni legali dwar il-validita' tal-kuntratt taz-zwieg, sakemm ma jigix muri l-kuntrarju bi provi sodisfacenti li jezistu, wiehed jew aktar, mir-ragunijiet espressament kontemplati fil-ligi *[App.Joseph Zammit vs Bernardette Zammit deciza 27.01.2006].*

Fil-kaz in disamina sabiex l-attrici tirnexxi fl-azzjoni taghha, hija ghandha l-obbligu, mhux biss li tipprova sodisfacentement l-esistenza tal-fatti li fuqhom huma bazati l-capita nullitatis fuq indikati, jew wiehed minnhom; izda fl-ewwel lok ghandha tipprova li z-zwieg taghha ma kienx validu that il-ligi vigenti fiz-zmien li kien ikkuntrattat u cioe' that il-Ligi Kanonika in materja kif espressa fil-Kodici

[2] Deciza 2 ta' Ottubru 2003

Pio Benedettino tas-sena 1917.[3] U huwa fil-kaz biss li l-attrici tirnexxi f' din il-prova, li l-Qorti hija legalment permessa li tghaddi ghall-ezami tal-paragrafi fuq citati tal-Artikolu 19[1].

F' dan ir-rigward jigi osservat li hija lampanti l-mankanza da parti ta' l-attrici ghal kull referenza ghad-dritt kanoniku, kif ukoll ghal kanoni li fuqhom setghet tistrieh it-tesi tal-invalidita' taz-zwieg that dan ir-regim. Hija tillimita ruhha biss billi tindika paragrafi kontenuti fl-Artikolu 19[1] tal-Kap.255 li jittrattaw vizzju tal-kunsens matrimonjali *vis et metus*, difett ta' *discretio judicii*, simulazzjoni u kunsens soggett ghal kondizzjoni futura. Il-Qorti tosserva li mhux il-kompitu taghha li tezamina l-*capita nullitatis* kollha kontemplati fil-Kodici Benedettino sabiex tara jekk il-kaz ta' l-attrici jissubentrax f' xi wiehed minnhom, meta l-istess attrici naqaset li tispecifikham kif kellha d-dmir li taghmel, *multo magis* meta kull kuntratt, multo magis il-kuntratt taz-zwieg, ghandu favour tieghu l-prezunzjoni tal-validita.

Ghalhekk fid-dawl tal-premess il-Qorti ser tillimita l-ezami taghha ghal kanoni li jirreltaw ma' l-isemmi fatturi, u cioe' l-kanoni 1086 li jitratta dwar is-simulazzjoni, il-kanoni 1087 li jitratta dwar il-fatturi *vis et metus*, u l-kanoni 1092 li jittrata l-kaz meta l-kunsens matrimonjali jkun gie marbut ma xi kundizzjoni li tirreferi ghall-futur. Inoltre, il-Qorti ser tezamina l-fattur tad-difett tad-discretion judicii, li ghalkemm ma jinsabx kodifikat fl-imsemmi kodici, kien diga' gie introdott bhala principju gurisprudenzjali f' Decizjoni tar-Rota tad-9 ta' Dicembru 1961 De Jore, kif indikat fis-sentenza fuq citata. F' din id-decizjoni kien gie osservat li "it is necessary that the contracting party be possessed of that discretion of mind and freedom of will that is generally required for entering into any contract and especially into this perpetual and indissoluble contract, through which a state of life is accepted which has grave obligations."

Illi f' dan il-kaz ddelinea ruhu s-segwenti kwadru tal-fatti. Fit-12 ta' Dicembru 1972 l-attrici li f' dak iz-zmien kellha

[3] Vide sentenza fuq citata

19 il-sena zzewwget lill-konvenut li f' dak iz-zmien kellu 25 sena u kien ghad kellu cittadinanza Taljana. Minn dan iz-zwieg twieldet tifla fil-25 ta' Lulju 1974, meta allura l-attrici kellha 21 sena. Il-partijiet kienu ilhom jafu lil xulxin qabel iz-zwieg stante li kif xehedet l-attrici, il-konvenut kien jahdem ma missierha u "kien jghix ghandna"[4]

L-attrici tghid li minn meta twieldet it-tifla "Sa dak iz-zmien kollox kien ghadu sew, u mbaghad wara, l-affarijiet bdew sejrin hazin ghax beda jitraskurani minhabba x-xoghol, u kont qed inkun id-dar ghal hinijiet twal wahdi."[5] Fix-xhieda taghha l-attrici tghid li l-inkwiet bejniethom nqala' circa sentejn wara z-zwieg. Wara li twieldet it-tifla hija ma rieditx aktar tfal u "jiena nghid ghalija minn naha tieghi ma bqajtx kif kont"[6] u kkonfermat li wara t-twelid tat-tifla hija ma baqghetx attrata aktar lejn il-konvenut.[7] Kien hemm zmien sussegwentement li l-attrici telqet mid-dar, izda wara, kienet regghet irritornat minhabba t-tifla u l-familja taghha. Ghalkemm l-attrici kienet regghet irritornat lura, is-sitwazzjoni bejn il-konjugi qatt ma mmeljorat sa tal-punt li fl-affidavit taghha tghid dwar l-ittri anonomi li kienet tircevi fuq ir-ragel: " …. imma tant ma kienx baqa' feeling, anke meta kien idum barra u jidhol id-dar fil-ghodu, speci 'I couldn't have cared less' u ghadni s' issa din il-bicca xoghol."[8]

L-attrici issemmi wkoll li l-konvenut kien qabad il-vizzju tal-loghob u kien berbaq hafna flus inkluz dawk appartenenti lill-familja taghha, izda ma setghetx tghid jekk dan il-vizzju kienx gja qabbdu qabel iz-zwieg.

In fine l-attrici tattribwixxi n-nullita' taz-zwieg taghha ghal zewg fatturi, u cioe' li hi kienet ghadha zghira u kienet immatura meta dahhlet ghaz-zwieg u ma kienitx taf ghalxiex kienet diehla, tenut kont ukoll li f' dak iz-zmien ma kienx hawn dik il-liberta' li z-zaghzagh tallum igawdu u kient protetta hafna; u wkoll, li hija kienet izzewwget ta'

---

[4] Fol.52
[5] Aff. Fol.5
[6] Fol.45
[7] Fol.48
[8] Fol.5

eta' zghira peress li tghid li kellha "certu pressjoni" biex tizzewweg sabiex il-konvenut jkun jista' jibqa' jghix Malta.

In propositu huma opportuni s-segwenti osservazzjonijit:

[1] Illi meta l-attrici zzewwget hija kellha 19 il-sena u ghalhekk, stante li f' din l-eta' il-ligi tippermetti li jigi kuntrattat zwieg, ghandha tipprevali l-presunzjoni li l-attrici kellha maturita' sufficjenti sabiex tidhol ghal dan l-impenn kontrattwali li jgorr mieghu obbligazzjonijiet u drittijiet ta' natura perpetwa.

Rigward il-livell ta' maturita' rikjesta ghall-kontrattazzjoni valida ta' zwieg, jinsab ritenut fil-gurisprudenza li la decizjoni zbaljata u lanqas kull stat ta' immaturita' ma huma sufficjenti sabiex jintegraw din il-caput nullitatis [nuqqas ta' *discretio judicii* fuq il-hajja matrimonjali] . Illi ma hemmx bzonn li parti jkollha xi livell gholi ta' maturita' jew edukazzjoni, izda ta' l-anqas il-livell irid ikun tali li dik l-istess parti <u>tkun kapaci</u> taghmel valutazzjoni shiha, ponderata u libera dwar iz-zwieg u dwar id-drittijiet u dmirijiet essenzjali taz-zwieg *[PA Melanie Borg Cardona vs Joseph Borg deciza 29.10.2003*].

Fil-kaz in disamina ma jirrizultax li fiz-zmien tal-ghoti tal-kunsens matrimonjali l-attrici kienet priva minn dan il-livell minimu ta' maturita' biex tidhol ghal dan l-impenn; u ghalhekk, in mankanza ta' prova kuntrarja ghandha tipprevali l-presunzjoni fuq indikata. Inoltre, lanqas tista' l-attrici takkampa ma' xi nuqqas da parti taghha li taghraf u tifhem l-obbligi matrimonjali relatati ma' l-att konjugali, ghax kif xehedet fid-deposizzjoni taghha huma kienu jaghmlu dan l-att komplet anke qabel iz-zwieg u dana ma persuna li kienet ilha tafu diversi snin stante li kien midhla tal-familja taghha. Dawn ic-cirkostanzi jimmilitaw kontra t-tesi ta' immaturita da parti ta' l-attrici, jew nuqqas ta' konoxxenza sufficjenti fuq impenji essenzjali fil-hajja matrimonali.

[2] Illi fl-affidavit taghha l-attrici tghid li huma zzewwgu that "certu pressjoni" minhabba li f' dak iz-zmien il-konvenut kien ta' nazzjonalita' Taljana. F' dan ir-rigward, din il-Qorti

ghandha r-riservi taghha dwar il-veracita' ta' din l-affermazzjoni da parti ta' l-attrici. Fl-ewwel lok jigi osservat li r-relazzjoni li hija kellha mal-konvenut qabel iz-zwieg kienet wasslet fi grad ta' intimita' tali li z-zwieg kien il-pass naturali. Dan jimmilita' kontra t-tesi ta' zwieg that pressjoni. Il-Qorti hija konvinta li f' dawn ic-cirkostanzi l-partijiet riedu jizzewwgu u taw il-kunsens liberu taghhom ghal dan il-ghan. Huwa koncess li c-cittadinanza tal-konvenut setghet kienet wahda mill-konsiderazzjonijiet, albeit incidentali, li wasslet lill-partijiet biex jiddeciedu fuq id-data taz-zwieg, izda tali konsiderazzjoni ma' ma tistax, fic-cirkostanzi tal-kaz, titqies bhala l-unika raguni ghaliex il-partijiet kienu ddecidew li jinghaqdu fiz-zwieg. Il-Qorti tosserva li ma hemm xejn x' jindika li l-ghoti tal-kunsens matrimonali tal-partijiet ma kienx wiehed ponderat u liberu fit-termini tal-ligi.

[3] Hija opportuna l-osservazzjoni rigwardanti l-affirmazzjoni ta' l-attrici li l-konvenut kien qabad il-vizzju tal-loghob, illi mill-provi ma rrizultax li l-konvenut kien qed jabbuza minn dan il-vizzju qabel iz-zwieg u li huwa kien inganna lill-attrici billi hbiela dan il-vizzju. L-ingann u l-qerq ma jistghux legalment jigu prezunti, izda jehtieg li jirrizultaw b' mod sodisfacenti minn provi cari u integri, u mhux minn supposizzjonijiet u kongetturi. F' dan il-kaz, din il-prova tirrizulta mankanti.

Kunsidrat il-premess, il-Qorti ser tghaddi sabiex tezamina il-capita nullitatis fuq riferiti, izda qabel xejn taghmel referenza ghall-osservazzjonijiet guridici u analizi tal-ligi, anke dik kanonika, maghmula minn din il-Qorti fis-sentenza precitata Atkins vs Atkins:

[1] Rigward tal-fattur tal-vis et metus, jigi osservat li mill-provi jirrizulta ampjament l-assenza tieghu. Ma hemm xejn fil-provi li jindika li l-ghoti tal-kunsens tal-partijiet, jew ta' wahda minnhom, kien vizzjat minhabba vjolenza, morali jew fizika, jew biza. Anzi kif fuq indikat, il-provi juru li l-kunsens taghhom kien wiehed liberu.

[2] Rigward in-nuqqas ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja matrimonjali, gie osservat li dak li huwa rikjest ghall-

validita' tal-kuntratt taz-zwieg hija "la discrezione non tanto per l' atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni che da quell' atto derivano. Una discrezione che impegni per il futuro" [Bersini]. "It seems that discretion of judgment or maturity of judgmenet can be lacking if any one of the following three conditions or hypothesis is verified: [1] when sufficient intellectual knowledge of the object of consent to be given in entering marriage is lacking; [2] when the contracting party has not reached a sufficient amount of reflection that is proportionate to the conjugal affair, that is a critical reflection apt for the nuptial; [3] or finally when either party contracting marriage is deprived of internal freedom, that is the capacity to deliberate with sufficient weighing of the motives, and, on the part of the will freedom [autonomia] from all force from within." *[PA Janet Portelli vs Victor Portelli deciza 14 Awissu 1995].*[9]

Illi mill-provi ma rrizultax li l-partijet jew wahda minnhom kienet priva minn dawn l-fatturi b' mod li jista' jinghad li l-kunsens taghhom kien vizzjat. Ma hemm xejn x' jindika li dawna ma kienux konxji tal-obbligazzjonijiet essenzjali tal-hajja matrimonjali li huma bazati fuq il-kuncett ta' unjoni permanenti, esklussiva u rrevokabbli diretta ghall-konvivenza ta' hajja komuni, prokreazzjoni ta' l-ulied u t-trobbija taghhom.

[3] Rigward il-fattur tas-simulazzjoni tal-kunsens, il-Qorti tosserva li dan il-caput nullitatis huwa lampantament mankanti f' dan il-kaz. Ma hemm xejn x' jindika li fil-mument tal-ghoti tal-kunsens taghhom il-partijiet, jew xi hadd minnhom eskluda z-zwieg in toto jew parzjalment; anzi l-provi juru proprju l-kuntrarju. Di fatti li l-attrici stess qalet li sakemm twieled t-tifla "kollox kien ghadu sew"[10] u kien biss wara li twieldet it-tifla li hija bdiet tibred minn mal-konvenut anke fizikament.

---

[9] *[citati fil-kaz Atkins vs Atkins supra].*

[10] Aff. Fol.5

[d] L-istess konsiderazzjoni tapplika b’ izjed qawwa ghal *caput nullitatis* li jirrigwarda l-vizzju tal-kunsens minhabba rabta tieghu ma’ xi kundizzjoni li tirreferi ghall-futur. Ma hemm ebda prova li ssostni l-ezistenza ta’ dan il-fattur.

Illi mill-premess ma jirrizultax provat li z-zwieg ikkuntrattat bejn il-partijiet fis-sena 1972 ma kienx validu fit-termini tar-regim legali ezistenti f’ dak iz-zmien; u ghalhekk fit-termin tal-Artikolu 36[2] tal-Kap.255 jonqos il-presuppost ghall-applikazzjoni retroattiva tad-disposizzjonijiet indikati fl-Artikolu 35 tal-imsemmi Kap.

Dan premess u kkunsidrat it-talba attrici mhijex gustifikata la fil-fatt u lanqas fid-dritt: fil-fatt, ghax ma rrizultawx provati fatti li setghu integraw il-*capita nullitatis* fuq indikati, jew xi wiehed minnhom; u fid-dritt, ghax il-fatti provati ma jwasslux legalment ghall-invalidita’ taz-zwieg kif fuq espost, u ghalhekk l-Att tas-sena 1975 li fuqhu hija bazata t-talba attrici huwa inapplikabbli ghall-kaz.

In fine hija opportuna l-osservazzjoni li “Iz-zwieg huwa wiehed mill-kuntratti l-aktar essenzjali ghas-socjeta’ u bla dubju ta’ xejn huwa ta’ ordni pubbliku li <u>l-Qorti trid tersaq lejh bl-akbar rispett,</u> ukoll jekk hija sejra thares lejh mill-punto di vista civili biss.” Dan bl-iskop li ma jigix annullat zwieg fuq ix-xewqa tal-parti jew partijiet, izda kif hekk inhu xieraq fuq is-serjeta’ u l-bazi tar-rekwiziti legali. Ghalhekk jekk l-ghazla singolari jew kongunta tal-partijiet kienet zbaljata, dan m’ ghandux iwassal sal punt li z-zwieg jisthoqqlu li jkun annullat. Mod iehor dan <u>il-kuntratt hekk serju</u>, ghax maghmul skond il-ligi u li <u>jikkostitwixxi l-ligi ta’ bejniethom</u> [kif hekk jesprimi l-Art.992] <u>jigi stultifikat u rez insinifikanti.</u> Kapaci wkoll jservi ta’ pretest ghal kull min iz-zwieg tieghu ma jirnexxiex biex jannulla kuntratt li jisthoqlu invece jibqa’ fis-sehh. *[App.C Carmel Farrugia vs Pauline Farrugia – 28.07.1987*, citata b’ approvazzjoni *PA[PS] Christine Ellul vs Brian Ellul – 21.10.2002 u PA[PS] Chritine Ellul vs Brian Ellul – 21.10.2002]*

Ghal dawn il-motivi tiddecidi billi tichad it-talba attrici, bl-ispejjez kontra l-istess.

< Sentenza Finali >

---------------------------------TMIEM---------------------------------